

Bíró Endre

**A DEMOKRÁCIA ÉS JOGÁLLAM FELSZÁMOLÁSA,
A KORRUPCIÓ INTÉZMÉNYESÜLÉSE
ORBÁN ÉVTIZEDEIBEN**

“Mint cseppben a tenger...”

Publicisztikák - mai utóiratokkal
(1999-2022)

Bíró Endre

MINT CSEPPBEN A TENGER...

**A demokrácia és jogállam felszámolása,
a korrupció intézményesülése Orbán
évtizedeiben**

**Publicisztikák – mai utóiratokkal
(1999-2022)**

**A szerző magánkiadása
2022.**

Tartalom:

Előszó	4. old.
1. Az etatizmus bővületében	5. old.
2. Ami több mint a költségvetési vita	11. old.
3. A Deutsch-ügy?	13. old.
4. A leválthatatlanok	16. old.
5. Mire költsünk 21 milliárd forintot?	20. old.
6. Mit érnek a gyerekek jogai?	24. old.
7. Viktatúra	29. old.
8. Gátlástalanul... ..	33. old.
9. Az eljárások dicsérete	36. old.
10. A Mikkamakka-díj	41. old.
11. A jogállam foszlik finoman	44. old.
12. Ifjúság, politizálj!	48. old.
13. A szólás joga és a hallgatás kényszer.....	50. old.
14. A pofátlanság intézményesül.....	54. old.
15. Merénylet a jogállam ellen.....	56. old.
16. Civil szervezetek, védjük meg az NCA-t!.....	58. old.
17. A jogalkotás „elszászosodása”.....	61. old.
18. RETROTMÁNY	64. old.
19. A munkavállalók jogai mint adminisztrációs költség?	68. old.
20. A FIDESZ-állam civiljei	72. old.
21. Civil pályás letámadás	75. old.
22. Non-governmental... ..	79. old.
23. A normatív mutyi	83. old.
24. A politikai korrupció	87. old.
25. Diktatúra vagy erős állam?	91. old.

26. Fától az erdőt...	95. old.
27. Jogállamcsíny Magyarországon	100. old.
28. Egy újabb szervezett mutyi: az állami intézmények infrastruktúrájához hozzáférés	104. old.
29. A pályázatkezelés exodusa	107. old.
30. A fő bűn	109. old.
31. Így rendszerváltás sem lett volna!	115. old.
32. Elfoglalták az államot?	119. old.
33. Alattvaló vagy demokrata?	122. old.
34. A politizálás joga mindenkié	126. old.
35. Gonosz adó	129. old.
36. Illetékkal büntetnek	132. old.
37. A nép elfogadja a zsarnokságot?	135. old.
38. Hol van Cser Ágnes?	139. old.
39. 3 : 1 (és ami mögötte van)	141. old.
40. Homokozó vagy küzdőtér?	145. old.
41. Mint cseppben a tenger	149. old.

ELŐSZÓ

Ebben a könyvben rövid írások találhatók a 1998-2002. és 2010-2022. évek „cérnaszakadásaiból”. Így nevezem az olyan politikai, állami, társadalmi eseményt vagy jelenséget, amiktől „elszakadt a cérnám”. (A képzavarom nem változtatna – viszont a történések jelentőségét talán még jobban jelezné – , ha azt írnám, hogy ezek a kormányzati bűnök „kiverték a biztosítékot”; vagy hogy „a mindenkori pohárban az utolsónak vélt cseppek voltak” és hogy a „hócipóm is megtelt velük”.) A Népszabadságban, majd ennek likvidálása után a Népszavában megjelent írásaim időbeli sorrendbe szerkesztésével és újraközlésével az a célom, hogy próbáljunk meg nem felejteni (!), még olyan körülmények között sem, amikor naponta érik az embert sokkolónál sokkolóbb kormányzati ötletekről és döntésekről szóló híradások. Merthogy minden hatalmi agresszióknak, erőszaknak, durvaságnak, lenyúlásnak, árulásnak és kényszerítésnek, legitimált lopásnak, zsarolásnak, rablásnak, csalásnak megváltak a maguk áldozatai! A könyvből remélhetőleg plasztikusan kirajzolódnak „azembereket” célzó Fidesz-politika történelmi állomásai és jelentősebb lépései az elmúlt két évtizedből; illetve az a gátlástalanság, felelőtlenség, cinikus haszonlesés, ami árad ezekből a bűnös döntésekből. Az írások többsége egy-egy konkrét kormányzati elhatározásra (törvényre, rendeletre) reagált. Szinte mindegyikből kiolvashatók, érzékelhetőek a rendszer egészének jellemzői – innen a kötet címadó írásának igazsága: „Mint cseppben a tenger...”

A korabeli cikkek és írások idézett szövegeit követő „**Utóirat, 2022:**” a témához kapcsolódó **mai** helyzetre utaló rövid gondolataimat tartalmazza, mintegy „történelmi” következtetésként, tanulságként.

Jó szórakozást kívánnék a könyvhöz, ha nem lenne minden oldala kétségbeejtően lesújtó...

Bíró Endre (Védő András)

1.

Az etatizmus búvóletében

Mit tehet a Kormány a társadalommal?

A FIDESZ - FKGP - MDF kormány első évének tevékenysége alapot ad néhány tendencia felrajzolására. Jogász vagyok, ezért nekem többet jelentenek a demokrácia eljárási garanciái, mint az egyes ügyekben hozott konkrét döntések tartalma.

Az állam mindenhatóságába vetett hitről szöveg a magát polgárinak nevező kormányzás első éve. A főszerep az államé volt. Az állam közvetlenül intézkedett és beavatkozott a gazdaságban (lásd például a mezőgazdaság kézi vezérlése), az állam direkt befolyását növelte a bankvilágban (lásd például Postabank), az állam a számára kívánatos állapotokat hatalmi eszközökkel alakítja ki a nyilvánosságban (lásd a média-egyensúlyra törekvés, állami hirdetések, Kurír, Televízió), az állam igazgatási úton kísérli megoldani a sport problémáit (lásd például MLSZ és a sportingatlanok ügyét). A jogalkotásban ez úgy is tükröződik, hogy gyarapodnak az egykor volt MSZMP KB határozataihoz hasonló, kívánságokat és óhajokat tükröző kormányhatározatok. A kormány határozatba foglalt koncepciói azonban önmagukban alkalmatlanok a valóság átalakítására, hiszen hiányzik mellőlük a realitás: a pénz, a paripa és a posztó...

Az államtól független társadalmi autonómiák kormányzati szerepeinek leépítése zajlik. A mai polgári vezetés ugyanis elveti a korábbi kormányoknak azt a törekvését, hogy az állami feladatok egy részét társadalmi autonómiák, önszerveződések útján hatékonyabban, ellenőrzöttebben lássák el. Orbán Viktor jobban bízott Selmeczi Gabriella kék szemeiben, mint a társadalombiztosítási önkormányzatok érdekcsoportok mentén szerveződő – ilyen-olyan, de mégiscsak valóságos erővonalakat összegző – testületeiben. Ma már törekvés sincsen a társadalombiztosítás önálló alrendszerként működtetésére, a munkavállalók és munkáltatók által a költségvetésbe befizetett százmilliárdok köznap adóként szinte akadálytalanul aktivizálhatóak bármely más (valahol, valakik által „fontosabbnak” minősített) célokra. Az eredményt már ismerjük: a „közpénzek

elszivárgásának megakadályozása” helyett a társadalombiztosítási hiány mértéke már öt hónap után 60 milliárd forintra rüg.

A kormány szerint az állami íróasztalok mellett garantáltabban hozható optimális döntés, mint az érdekegyeztetések rögzös és kacskaringós eljárásainak végén. Ezt a hetvenes évek szocialista etatizmusát idéző társadalmi visszafejlődési irányt érzékelhetjük a kamarák hatósági funkcióinak korlátozásában vagy a sportegyesületek állami vagyonkezeléssel kapcsolatos autonómiájának megszüntetésében.

Az állam önkorlátozását jelentő érdekegyeztetési eljárások helyett az Orbán-Stumpf kormány(hivatal) a „párbeszédet” hangoztatja, amely párbeszéd azt jelenti, hogy „kölcönösen elmondjuk mit szeretnénk, azután az lesz, amit mi akarunk”. Ezek a válogatott meghívás alapján összeálló, közönséggel zajló „eszmecserék” nagy nyilvánosság mellett biztosítják annak látszatát, hogy a kormányzat kíváncsi az érintettek véleményére. Valójában azonban még a jogalkotási törvényben intézményesített véleményezési jog sem működik a társadalmi szervezetek irányában. A folyamatos és valóságos társadalmi párbeszéd garanciája olyan érdekegyeztetési törvény elfogadása lenne, amely állami és önkormányzati szinteken is meghatározná a civil erőforrások, kontrollok bevonásának intézményes eljárási rendjét - függetlenül az éppen aktuális hatalom, illetve ellenzék pártközi és személyi összetételétől. Sajnos a szociális-liberális koalíció is megelégedett a működő érdekegyeztetés erősítésével, s nem foglalta ennek szabályait kétharmados többséget igénylő alkotmánymódosításba. Az államszervezeten belül hatalomkoncentráció ment végbe. A miniszterelnök szerepe kiemelkedő, személyes hatalma Magyarország jogállami gyakorlatában példátlanul nagy. A Miniszterelnöki Hivatal referatúrái leképezik a minisztériumi rendszert, a régi pártállami gyakorlathoz hasonlóan a pártközpont osztályaiként politikailag és szakmailag is értékelik, ellenőrzik a minisztériumok tevékenységét. Az önkormányzatok forrásai és jogi szabályozási mozgástere folyamatosan szűkül, a központi állami irányítással működő dekoncentrált közigazgatási szervezetek szerepe pedig nő. A döntéseket nem ott hozzák, ahol a legtöbb információ rendelkezésre áll, hanem ott, ahová az információkat koncentrálták a központi kormányzati koncepció megvalósítása érdekében.

A köztisztviselői kar politikai szempontú minősítése, cseréje és függősége sokkal erősebb, mint az előző kormányváltáskor. Mélyen szánt a „fűnyíró”. Minisztériumi főosztályvezetőig, állami

vállalati vezérigazgatókig, rendőri és katonai középvezetőikig, költségvetési intézményi vezetőikig hatolt le a „politikai szempontból megbízhatóság”, az „új vezetés elvárásainak megfeleléség” szempontja. S ez a szempont bizony sokkal erősebb a szakmai tudás, a tapasztalat értékeinél. Jól példázza ezt az Ifjúsági és Sportminisztérium, amelynek alapvető eljárásjogi hibáit az MLSZ-ügyben az okozta, hogy az OTSH igazgatási és nemzetközi szakembereivel Deutsch Tamás nem kívánt együtt dolgozni. Amely még önmagában nem lett volna nagy baj, ha más szakemberekkel és nem elhivatott amatőrökkel veszi körbe magát.

A parlament intézménye formális szerepre kényszerül, a minimális mértékű koalíciós választási többség szinte ellenzék nélküli parlamenti működést produkál. A jó polgár azt gondolná, hogy mindösszesen négy százalékos koalíciós többség birtokában csak megfontoltan, az ellenzékét legalább a szakmai döntésekbe bevonva, kompromisszumokat keresve lehet eredményesen kormányozni. Az elmúlt egy évben Orbán Viktor bebizonyította, hogy a magyar jogállamiság keretei befogadják az öntörvényű, erőből politizáló, az ellenzékét statisztika szerepre kényszerítő, diktátumokat alkalmazó kormányzást is. Hol van már az a felülemelkedettség és önkorlátozás, amellyel a szocialista-szabdemokrata koalíció 72 százalékos többségével nem erőltette az Alkotmány módosítását, s egy sor más tárgyú kétharmados törvényt! A korábbi években nem gondoltuk, hogy a magát polgárinak nevező jobboldali koalíció a jogszabály betűjének hiányára hivatkozva a legalapvetőbb ellenzéki pozícióktól és szokásjogoktól is meg tudja fosztani a hatalmon kívülieket.

A hatalomgyakorlásban a normatív szabályok szerepe csökken. A Kormány jobban szereti az ügyek érdemi eldöntését és köbe vésését jogi eszközökkel, mint a döntési folyamat eljárásának szabályozását. Ezért is születnek tömegesen anyagi jogi döntéseket előkészítő kormányhatározatok, s ezért nem születnek meg az állami szervek működési módjáról, másokkal való kötelező kooperációjáról szóló eljárási jogi szabályok. A ma uralkodó kormányzati felfogás szerint a jog a konkrét állami döntések írásba foglalási eszköze, s egyáltalán nem jelenti a miniszterelnöki vagy miniszteri döntéshozatal eljárási korlátozását. Egyik miniszter sem szereti, ha hatáskörének gyakorlási módjairól jogi norma rendelkezik. Kézenfekvő példa a kispapda pártelnök, Torgyán József miniszteri jogalkotási mérlege, aki több mint száz miniszteri rendeletet alkotott, ebből szinte mindegyik ú. n. „anyagi jogi” szabály volt (mi mennyi és milyen feltételek mellett), és csupán két (!) olyan rendelet született, amely valamilyen döntéshozatali eljárást

szabályozott. Vagy itt van Stumpf István, a Miniszterelnöki Hivatalt Vezető Miniszter, aki csak egyetlen rendeletet alkotott, az viszont a számára legfontosabb normatívan szabályozandó kérdésről szolt: a kitüntetések és elismerések rendjéről. Deutsch Tamásnak még nem volt szüksége a jogi normatív szabályozás adta lehetőségekre az ifjúsági és sportközélet átformálásához, neki elegendőek a „kézi vezérlés” operatív technikái.

A sajtó és a média intézményesített állami uralására törekvés mára olyan mértékűvé vált, hogy szakértők szerint azt fogja eredményezni, ami a Boross-kormány utolsó fél évében történt: **a média totális átpolitizálása visszaütött, a magyar közönséget már nem lehetett demagógiával, ideologikus magyarázatokkal és egyoldalú tájékoztatással a hatalom mellé állítani.** Az állampolgárok már megízlelték a sajtószabadságot, nem fogják tolerálni annak modern, elektronikus korlátozásait.

A Kormány gerjeszti a fenyegetettség légkörének kialakulását. A Kormány feljelent, fenyeget, megtorol, szigorít, ellenőriz és folyamatosan vizsgálódik. Még a választásokat követő második évben is úgy reagál mai kérdésekre, hogy „akkor a Horn-kormány ideje alatti történéseket is vizsgálni kell!” A miniszterelnöknek személyesen kell jelenteni a gyanús vámügyeket, Orbán Viktor maga foglalkozik államtitok-sértési ügyekkel, a Kormányzati Ellenőrzési Iroda immáron Hivatallá terebélyesedve szolgálja az aktuálpolitikai érdekekből fontos ellenőrzések lefolytatását, a MEH is folyamatosan vizsgál a referatúrákon keresztül, az APEH nyomozati és végrehajtási jogkört kapott kibővített tárgykörrel, a belügyben külön részleg jön létre a belső elhárításra, már nincsen szó a titkosszolgálatok működési körének további korlátozásáról, sőt a háborús gócpont közelsége okán a „Kövér-minisztérium” további hízásáról beszélnek. S mindez persze a természetesen meglévő és működő ellenőrző szervezeteken, az Állami Számvevőszéken és az ügyészségen kívül van.

Kialakulhat a félelemmel bélelt csend időszak, amely kedvez a kormányzat diktatórikus törekvéseinek és módszereinek, hiszen szinte visszaigazolja azok eredményességét. Hiszen a közhivatalnok túlzottan óvatos lesz (hatáskörébe tartozó döntései előtt felfelé egyeztet), a közszereplő a puha diktatúra éveiből annyira jól ismert belső fékekkel öncenzúrázza magát, az üzletember nem mer politikailag érintettnek tartott személyekkel, szervezetekkel jogviszonyba kerülni, hiszen állami megrendeléseinek megvonásától és egyébként elkerülhető adó-, illetve tb-ellenőrzésektől tart, az

állampolgár pedig hasonló okokból úgy látja, hogy nem most van itt az ő demonstratív politikai állásfoglalásainak ideje.

Fontos jelenség a kormányzati folytonosság tagadása, s több kérdésben is az elmúlt évek megkezdett pozitív folyamatainak visszafordítása. Egy kormányra kerülő pártnak illene legalább bizonyos mértékig felülemelkednie ellenzéki pártgyökerein, s a kormányzati hatásköröket az egész nemzet érdekében gyakorolnia. A FIDESZ – FKGP - MDF kormány meg sem kísérli ezt. Elődeik számtalan elhatározását egészen egyszerűen nem hajtják végre, a döntéshozatalkor még ellenzékben elfoglalt pártálláspontokat az eltelt évekre tekintet nélkül most valósítják meg. Úgy viselkednek, mint ha az akkori FIDESZ most kérné számon a mai kormányon az akkori ellenzéki álláspont következetes megvalósítását. Ez a megközelítés bizonyára nagy lelki harmóniához és ideológiai magabiztossághoz vezet, azonban tökéletesen alkalmatlan a valósághoz igazodó optimális döntések meghozatalára. Gyakorta sajnos még elvi megfontolások sincsenek, egészen egyszerűen a „dafke”, „mi mást csinálunk” motivációja a legerősebb. Ez a kormányzati magatartás sokmilliárdos károkat okoz a nemzetgazdaságnak és hátrányos az országnak.

Az elmúlt egy év látványosan bebizonyította, hogy az etatista hatalomgyakorlás gátja a demokrácia kiteljesedésének és a társadalmi autonómiákban rejlő alkotó energiák mozgósításának. Sok kárt tud okozni, aki állami hatalmat jelentő íróasztalára a megkérdőjelezhetetlen igazságok biztosítékaként a bölcsek követ is odaképzeli. A történelem kerekét pedig legalább 20-30 évvel fordítja vissza az, aki komolyan gondolja, hogy egy állami íróasztal hatalma helyettesítheti a hozzáértést, a szaktudást, a tapasztalatot, s hogy az állam a társadalom autonómiáinak bevonása nélkül hatékonyan láthatja el közfeladatait.

1986-ban könyvet írtam a hatósági jogokról „Mit tehet az állam a polgáraival?” címmel. Úgy tűnik, hogy 2000-ben meg kell írni a „Mit tehet a Kormány a társadalommal?” című tanulmányt az autonómiák és az állam viszonyáról.

(Népszabadság, 1999. július 7.)

Utóirat, 2022: Már 1999-ben, Orbán Viktor hatalmának második (!) évében tökéletesen kirajzolódtak az orbáni hatalomgyakorlás legfőbb jellemzői. Tényleg, mint cseppben a tenger... Az önkényuralom fejlődési pályája, kibontakozása egyenes vonalú és

egyenletes: egyre több elnyomás és egyre kevesebb demokrácia-maradék jellemezte az évek során a hatalomgyakorlást! A tendencia a mai napig töretlen és erősödő volt; a diktatúrának természete, hogy sosem elég a meglévő hatalom, mindig többre törekszik. Ennek megfelelően a parlamenti ellenzék és politikai pártjaiknak működési tere tovább szűkült, állami vegzálásuk és anyagi forrásaik elvonása viszont tovább erősödött. A nyilvánossághoz jutás technikai és szervezeti kereteit a hatalom eluralta, a „kormányzati tájékoztatás” fideszes agy mosással silányult. Egyre kevesebb autonómiát és egyre kisebb mozgásteret visel el a hatalom az állami ellenőrző szervek, a települési önkormányzatok, a szakmai intézmények és szervezetek, az érdekképviselők, valamint a civilek részéről. Már szó sincsen (mert a közélet fogalomkészletéből is kiszorult) a „közfeladat-ellátásba történő nem-állami erőforrások bevonása” gondolatáról, amit 1999-ben még egyáltalán hiányolni lehetett. Mára már „külső személy” be nem teheti a lábát (és a gondolatait) a köznevelés intézményeibe; a beteg csak pénzért fordulhat az egészségügyi magánszolgáltatókhoz (az állam nem látja be, hogy normatív tb-finanszírozással kellene enyhítenie az állami egészségügyben kialakult ellátási és szolgáltatási hiányokat); az otthonápolást a kritikus szint alatt támogatja a költségvetés, mint ahogyan a gyermekvédelmi nevelőszülőket is, akik „kívülről” enyhíteni tudnák az állami gyermekvédelem intézmény-fenntartási hiányosságait. Két irányból engednek be a humán közfeladat-ellátásba külső erőforrásokat az Orbán-kormányok: a hozzájuk kapcsolódó üzleti körökből és az egyházakból. (Ez utóbbira példa: a KSH adatai szerint 2010-ben az érintett gyermekek 7%-át, 2018-ban már 47%-át helyezték el egyházi fenntartású nevelőszülői hálózatoknál; 2022-re nincsen friss hivatalos adat, de az állami és civil hálózatok kiszorulásának felgyorsult ütemét a 2018 és 2022. közötti évek számaira vetítve, ma már a nevelőszülői hálózatok 70-75 %-a egyházi fenntartású lehet.)

2.

Ami több, mint a költségvetési vita.....

A Kormány által benyújtott költségvetési törvény számai talán kevésbé érdekesek, mint az a gondosan megreformált elosztási mechanizmus, amely kizárja a nem-kormányzati tényezőket és szempontokat a döntéshozatal érdemi szakaszaiból. Mindazokban a szférákban, amelyekben az érintettség jogán történő civil részvétel az 1994 és 1998. közötti években erős volt (kultúra, környezetvédelem, gyermek- és ifjúsági ügyek, foglalkoztatáspolitikai), a költségvetési javaslat benyújtását megelőző időszakban a Kormány végigvitte azokat a szervezeti, intézményi és eljárási jogszabály-módosításokat, amelyek kizárólagossá tették az állami pénzek feletti központi kormányzati rendelkezést. Ily módon az állami pénzeszközök elosztásának az Antall- és Horn-kormány által megkezdett társadalmisítását az Orbán-kormány visszaállamosította, s helyreállt a „rend”: állami funkciókhoz tartozó íróasztalok mellett dőlnek el politikai szempontok szerint a szakmai támogatások. Éppen úgy, mint a 60-as és 70-es években!

A Kulturális Alap, a Gyermek- és Ifjúsági Alapprogram, a Környezetvédelmi Alap és a Foglalkoztatási Alap döntési mechanizmusainak átreformálása mindegyik esetben ugyanabban az irányban történt: a nem-kormányzati döntőnkök kiszorítása a döntéshozó testületekből, s létszámuknak a szabadon utasítható állami tisztviselők számánál legalább eggyel kevesebb főben történő megállapítása. (Szavazategyenlőség esetén az Elnök szavazata dönt.)

Az eredményt már lassan látjuk is: művészeti irányzatok, ízlésbeli kérdések, zöld-stratégiák konfrontációja, gyermekszervezetek támogatásra „megérdemeltsége”, ifjúsági programok hatékonysága, a megyék közötti foglalkoztatási támogatások elosztása - s egyáltalán, minden kérdésben politikai szempontok mentén vezérelt állami döntések az egyeduralkodók. Az önkormányzati céltámogatások idej elosztása már jól mutatja ezt a tendenciát kifejezett állapotában, milyen az, amikor városi és megyei beruházásokról: csatornákról, pályaudvarokról, kórházokról, iskolákról, felújításokról és korszerűsítésekről is politikai alapokon állítanak fel rangsort? Nos, ilyen lesz a művészeteknek, a közművelődésnek, az ifjúsági közéletnek, a gyermekek világának, a munkanélküliség elleni eszközrendszernek, a társadalmi erőkkel is operáló környezetvédelemnek az állami támogatása.

Amikor tehát a Parlamentben a költségvetési vita zajlik, a fő számok belső elosztásának mechanizmusait már bekebelezte az etatista kormányzati hatalom. **Bármilyen számok, bármilyen belső arányait a felülről és központilag vezérelt kormányzati apparátus fogja elosztani.** A centralizmus demokratikus változatának korszakából már jól ismerjük, hogy milyen hatékonysággal...

Kézirat, 1999. december

Utóirat, 2022: *Mára a költségvetési törvény és az abba foglalt számok eljelentéktelenedtek. Bármikor, bármilyen kérdésben dönthet a miniszterelnök úgy, hogy a költségvetésben rögzített kereteken, arányokon, mértékeken és ütemezésen változtat. Elég egy szokásos heti rádióinterjú vagy egy politikai beszéd, reagálás valamilyen történésre bármilyen apropóból ahhoz, hogy Orbán Viktor bejelentsen sok milliárdos államháztartási tételeket beruházásként, támogatásként, program és akció indításaként vagy módosításaként, sikeres befejezéseként. Sem a bevételi, sem a kiadási oldalon nem tartalmaz a költségvetési törvény pontos, valós számokat; az átláthatóság szitokszó lett kormányzati körökben (mintegy az „árulással” azonos érzelmi töltettel) – éppen úgy, mint az ellenőrizhetőség. Sem a gazdaságirányítás állami szervezetrendszer (beleértve a KSH-t és az ÁSZ-t is), sem a tudomány nem dolgozik tényszámokkal, mert az államháztartási források áramlása követhetetlen, beazonosíthatatlan és esetleges. Csak a végletekig centralizált gazdaságirányítás csúcsain, a kormányfő és közvetlen környezete tud minden csatornáról, áramlásról és szennyről. Ők meg a szálak további és végletes összegubancolásában, rekonstruálhatatlan elvarrásában érdekeltek, mint ahogyan a rendszer többi, költségvetési haszonélvezője is... Az állami költségvetési törvény eljelentéktelenedését az mutatja legjobban, hogy a 2023. évi költségvetési törvény (amit az Országgyűlés 2022. júliusában fogadott el) már megszületésekor is valótlan (azaz régi, elavult, nem korrigált, megváltozott, kozmetikázott, megalapozatlan) számokat tartalmaz a legalapvetőbb adatok tekintetében is: GDP-növekedés, infláció, hiánycél, adósságállomány, EU-támogatások, pénzromlás.) Még a kritikai működéstől igen távol álló Költségvetési Tanács is indokoltnak tartotta megjegyezni, hogy a költségvetés kidolgozásának és elfogadásának hónapjaiban a benyújtott törvényjavaslathoz képest 2022. nyarára több, súlyos, kezeletlen akna keletkezett a tervezetben. Ezekre az elfogadott költségvetési törvény egyáltalán nem reagált. Tehát 2022. év vége felé biztosan*

hozzá kell nyúlni egy módosítással, hogy 2023. januárjától legalább papíron legyen valami köze az éves költségvetési törvénynek a nemzetgazdasági folyamatok reális alakulásához... Ne feledjük egy pillanatig sem, hogy egy komolyan vehető költségvetési törvényi szabályozás normatív korlátot jelentene a végletekig központosított és kizárólag aktualista szempontok szerint irányított állami gazdaságpolitikának. És az autokrácia nem szereti a normatív korlátokat!

3.

A Deutsch-ügy?

Feljelentették Deutsch Tamás ifjúsági és sportminisztert. Az ISM névvel hirdetések jelentek meg, amelyekben arra kérték az állampolgárokat, hogy személyi jövedelemadójuk egy százalékát ajánlják fel a Budapest Sportcsarnok újjáépítésére. A felhívások megadtak egy telefonszámot, amelyen a Sportmúzeum jelentkezett be, s bediktálták az érdeklődőknek a Testnevelési és Sportmúzeum adószámát. A feljelentés szerint ez bűncselekmény: „jogosulatlan gazdasági előny megszerzése”, hiszen az szja egy százalékáról szóló törvényben a Budapest Sportcsarnok nem szerepel, tehát javára az adó egy százaléka nem ajánlható fel. Aki gazdasági előny megszerzése érdekében a döntésre jogosult személyeket megteveszti, az büntetést követ el és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Az ISM-hirdetések megtevesztették az adójukat felajánló magánszemélyeket, akik a BS helyett valójában a Sportmúzeumnak ajánlották fel az egy százalékot.

A miniszter tehát veszi magának a bátorságot, hogy a hatályos törvényt megszegje, megtörténtnek tekintsen egy még nem létező törvénymódosítást. Veszi a bátorságot, hogy „megoldást” találjon a törvény kijátszására. Hiszen mi is történt? Leégett egy állami intézmény. Biztosítva nem volt, a kár még részben sem térül meg. Széleskörű társadalmi megrendülés, együttérzés tapasztalható mindenki részéről, majd cselekvő szolidaritás a lobbizásban: az állami költségvetés „oldja meg” ezt a kérdést. Gyorsan milliárdok kerülnek mindannyiunk pénzéből a profi sport és profi szórakoztatás hazai fellegetvárának újbóli megépítésére. A miniszter dönt: civil forrásokat is vonjunk be az újjáépítésbe! Meghirdetnek

hát (törvényesen) egy bankszámlát, amelyre az emberek befizethetnek. Ám ez nem elég, meghirdetik (törvénytörően) az adó 1 százalékanak felajánlási lehetőségét is. Az erre irányuló törvénymódosítási javaslatot még csak néhány napja (késve) nyújtották be és bizony a jogalkotás szabályozott rendjében még egy ilyen rendkívüli javaslat sem válhat azonnal törvénnyé. De a miniszter „a Pénzügyminisztérium és az APEH hatékony segítségével” (HVG, 2000.április 1.) megtalálták azt a megoldást, amelyre „a szocialista módosító javaslatok miatt” kényszerültek.

Vajon mit szólna ugyanez a miniszter egy magánalapítvány akciójához, amelyben például a tömegsport javára történő felajánlásra szólítanak fel az állampolgárokat, s igaz ugyan, hogy nekik az egy százalékok elfogadására nincsen joguk (mondjuk azért, mert nem rendelkeznek a törvényben előírt három éves múlttal), viszont megadják egy másik alapítvány adószámát, amely megállapodásokkal, tervekkel és ígéretekkel igyekezne bizonyítani, hogy isten bizony elkerül majd az a pénz – esetleg bérleti díj formájában - a tömegsportnak helyt adó intézményhez! Kunos Péter a Bankfelügyelet által ismert és engedélyezett vállalkozástámogatási konstrukciójával elkövetett bűncselekmény miatt került börtönbe. Ha az állami engedély önmagában még nem törvényesít egy „megoldást” az Agrobanknál, akkor miből gondolja a miniszter, hogy a „Pénzügyminiszter és az APEH hatékony segítségével” megsérthető a törvény a BS-nél?

Azzal, hogy újabb állami kedvezményezett kerül az egyszázalékos felajánlási körbe, csökken a civil szervezetek esélye. Ami a miniszternek csekély jelentőségű szabályszegés, az a büntető bíróság előtt komoly bűncselekmény, s akár öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A miniszternek szerencsére még nem dolga a törvények súlyozása fontosság szerint, az ő dolga a törvények betartása és betartatása. A törvénytörésért viselt felelőssége tehát súlyosabb, mint az egyszerű állampolgáré.

Mi történt a feljelentés után? A rendőrség másnap (!) megjelent a feljelentő lakásán, s édesanyjánál informálisan érdeklődött személyi adatai, körülményei és munkahelye után. Ezek az információk percek alatt Deutsch Tamás asztalára kerültek, hiszen sajtóválaszában a miniszter már a feljelentő nevét, adatait és munkahelyét is ismerte! Bennem flemlert a nyomozó hatóság operatív összeláncoltsága az államszervezet más egységeivel, legfőképpen olyan ügyben, amelyben az államszervezet e másik egységének vezetője az elkövető. Milyen bűnüldözés az, amelyben a rendőr jelent a feljelentettnek? Csak remélni merem, hogy a

feljelentő személyének hatósági beazonosítása a tényállás tisztázása előtt (helyett) nem azért fontos), hogy az állami szervek egy másik csoportja még idejében megvizsgálhassa a feljelentő különböző viszonyait, így például adózását, múltját vagy éppen kapcsolatait.

A feljelentéssel egyetértve én is úgy látom, hogy Deutsch Tamás, mint az ISM felelős vezetője elkövette a Btk.288. § - ába ütköző jogosulatlan gazdasági előny megszerzése büntetett. Arról sincsen kétségem, hogy ezt nem merő gonoszságból tette, hanem a BS ügye iránt érzett túlbuzgó tenni akarásból, s a kormányzati cselekvőkészség megfontolatlan demonstrációjaként. Tettét azonban ez nem mentheti, csak büntetését enyhítheti. Az sem lepne meg, ha az ügyész a cselekmény társadalomra veszélyességét olyan csekély fokúnak minősítené, hogy a büntető eljárást ezen az alapon megszüntetné. Csak jelezni szeretném: a büntett akkor is megvalósult, s azért nem a feljelentő lesz a hibás. Még akkor sem, ha a szocialista frakció mellett gyakornok.

(Népszabadság, 2000. április 5.)

Utóirat, 2022: *Bebizonyosodott, hogy nem csak „túlbuzgóságról” volt szó a cikk konkrét esetében. Az Orbán-kormányok bevett módszere lett a kritikus közéleti aktivitás hatósági, gazdasági és egzisztenciális nyomásgyakorlás útján történő visszaszorítása, ellehetetlenítése. Gondoljunk az ellenzéki vezetésű önkormányzatok direkt szorongatására; e települések lakosságának „minél rosszabb, annál jobb” elv mentén történő nyomorgatására; a civil szervezetek elleni adóhatósági és büntető eljárási vegzatúrák bevetésére akkor, ha „nem tetszett valami...!”; az ellenzéki politikusok rabláncon fényképezésére közvetlenül az önkormányzati választások előtt; vagy Kóvér Házelnök úr (pontosabb lenne a „Házmester úr” kifejezés) ámokfutására az ellenzéki parlamenti képviselők országházi tevékenységének több millió forintos büntetési terén.*